

WILLIAM L. O'NEILL: *Divorce in the Progressive Era*. New Haven and London, Yale University Press, 1967. xiv + 295 s. 58 sh.

O'Neill gennemgaar debatterne om amerikansk skilsmisellovgivning fra 1889 til 1920. Sit udgangspunkt tager han i den stærke og pludselige stigning af skilsmissetallet som fandt sted efter 1860. Han peger paa industrialisering og urbanisering som årsager, idet disse tildelte familien flere opgaver end den tidligere havde haft, og dermed belastede den som institution, især for husmoderens vedkommende. Disse forhold i forbindelse med det fremvoksende krav om humanitær »ny« moral til afløsning af Victorianismens moralsystem førte til kampen for kvindernes frigørelse og ligeberettigelse, og som en aspekt af denne kamp til kravet om en lempeligere skilsmisellovgivning. O'Neill følger kønsrolle- og skilsmiselledebatten i tidsskrifter, bøger, den nye roman, det nye Ibsenske teater, kommissionsbetænkninger, den nye sociologiske videnskabs rapporter, etc. Særlig opmærksomhed viser han debatten indenfor de forskellige kirkesamfund (ikke mindst de katolske). Han viser hvorledes skellet mellem moralsk konservative og moralsk liberale ikke falder sammen med skellet mellem politisk konservative og politisk liberale. Saaledes var netop Progressivismens talsmænd ofte moralsk konservative, støttet af sociologerne.

Det centrale i bogen er en undersøgelse af hvordan et socialt-moralsk spørgsmål blev politiseret, men ikke kunne politiseres tilstrækkeligt til at medføre lovgivning. Bogen er elegant bygget op og meget velskrevet. Blandt dens svagheder kan noteres at den ikke klart definerer i hvilket omfang den vil medtage forskellige kategorier af kulturkritik. Maaske burde den ogsaa have foretaget en to-tre grundige strukturanalyser (gerne nykritiske) af de populære romaner som ved den modtagelse de fik viser noget om det gældende moralsystem. (Der er dog en del historikere der efterhaanden netop har lært at analysere »nykritisk«). Og endelig burde bogen vel have haft større fasthed i kronologien saa den debatmæssige situations logik var blevet bedre honoreret.

Bogen er læseværdig, ikke mindst fordi den kaster endnu en sten mod Richard Hofstadters særdeles inspirerende bog fra 1959, *The Age of Reform*. Hofstadters tese om Progressivismen som en status-motiveret konservativ kontrarevolution kunne ikke tilgodese feministerne. Der var ikke plads til dem i bogen. Der var heller ikke plads for det ideologiske som transcenderende status og klasser og dog motiverende politisk handling.

I orientering (emne og arbejdsform) slutter bogen sig til Christopher Lasch, *The New Radicalism in America*, 1965, samt til deres fælles »stamfader« Henry F. May, *The End of American Innocence*, 1959.

ERIK ARNE HANSEN

LAMAR CECIL: *Albert Ballin. Business and Politics in Imperial Germany, 1888-1918*. Princeton, Princeton University Press, 1967. xii + 388 s. \$ 9.00.

Albert Ballin blev i 1899 generaldirektør for Hamburg-Amerika-Linien (Hamburg-Amerikanische-Paketsahrt-Aktien-Gesellschaft, HAPAG) og ledede dette selskab til sin død i 1918. Oprindelig interesserede HAPAG sig udelukkende for